

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izjaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 6 K, za druge izvenavstrijske dežele 8 K. Kdor hodi sam po nje, plača na leto samo 3 K. — Naročnina se pošilja na: Upravišтво „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopolnjuje do odpovedi. — Udje „Katoškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravišтво: Koroška cesta šte. 5, sprejema naročnine, inserate in reklamacije. — 1 kvadratni centimeter prostora stane 12 vin. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 5 vin. Parte in zahvale vsaka petitvra 24 vin., izjave in Poslano 36 vin. — Inserati se sprejemajo do torka popoldne. — Nezaprete reklamacije so poštnine proste.

Petdesetletnica bitke pri Visu.

Bitka pri Visu. Ob 50letnici.

Danes obhajamo po vsej Avstriji 50letnico, odkar je pred pol stoletjem dne 20. julija 1866 avstrijsko vojno brodovje pod poveljstvom admirala Tegethoffa premagalo italijansko vojno brodovje pri otoku Visu v Jadranskem morju.

Kakor se je pred pol stoletjem pomešalo sinje morje naše Adrije s krvjo hrabrih hrvatskih in slovenskih sinov, ki so, braneč svojo očetnino, slavno premagali veliko močnejšega Italijana, tako junaško tudi danes zastavljajo hrvatski in slovenski junaki svoje življenje na kopnem in na morju, da branijo pred dednim sovražnikom Biser Avstrije, sinjo Adrijo in solnčnato Gorisko.

Znano je, da so bili Italijani od Avstrijcev na suhem večkrat tepeni od slavnega očeta Radeckija, in naposled dne 24. junija 1866 pri Kustoci od nadvojvode Albrehta tako uničevalno, da jim je popolnoma pregnalo skomine po naši zemlji.

Toda Lah ni hotel mirovati. Ker mu je izpodletelo na kopnem, je poskušal svojo srečo na morju z močnim svojim brodovjem. O naši vojni mornarici so govorili Italijani zelo zaničljivo in jo imenovali „ribiške čolne“. V resnici je štela naša mornarica takrat samo 27 večinoma starejših in lesenih ladij s 532 topovi in 7871 možmi posadke, dočim je štelo sovražne brodovje 84 večinoma oklopnih in novodobnih ladij s 746 topovi in 10.886 možmi posadke. Toda avstrijski poveljnik admiral Tegethoff, rodom Mariborčan, je pokazal svetu, kaj zamore junaštvo naše mornarice, čeprav ima lesene ladje, a ima jeklena srca. V malo tednih je dal popraviti svoje stare ladje, nekatere obil z verigami, jih z velikimi topovi le za silo opremil, dočim so imeli Lah ladijske topove težke do 300 funtov.

Sredi našega Jadranskega morja se dviga iz morskih valov kakor kita cvetja krasni otok Vis, ki spada med najčarnejše kraje jadranske obali in je oddaljen od dalmatinske obali 72, od italijanske pa 118 km. Po otoku se dvigajo krasni griči, med njimi 591 m visoki Hum. Otok Vis je bil le slabo utrjen, a branila so ga junaška prsa Hrvatov in Slovencev.

Dne 16. junija je zapustil italijanski admiral Persano jakinsko pristanišče in odplul proti Visu, da spodi „avstrijske ribiške čolne“ iz Adrije. Posadka trdnjave na otoku je štela samo 1800 mož in je bila v veliki nevarnosti. Lah so dne 18. julija začeli obstreljevati vse otoške trdnjave. Iz 433 težkih ladijskih topov so bruhali na posadko ogenj in smrt ter sklenili, da naskočijo z vojski otok dne 20. julija. Ako se je Persano ravnokar pripravil, da naskoči otok in je bila posadka na otoku že pripravljena na junaško smrt, je priplul otoku na pomoč admiral Tegethoff s svojim brodovjem. Gosta megla je pokrivala morje, ob 10. uri popoldne jo pa prodere solnce in z veselimi vriskom je posadka na Visu pozdravila prihod rešiteljev. Naše brodovje je jadralo v treh oddelkih naravnost nad sovražnikovo brodovje. Oklopnice, 7 po številu, so jadrale spredaj. Tegethoff je poveljeval na ladji „Nadvojvoda Ferdinand Maks.“ Zadaž za oklopnice so bile razvrščene lesene ladje. Tegethoff je dal kratek povelje: Oklopnice se zaletite v sovražnika in ga potopite.

Italijanski admiral Persano je bil nemalo osupnjen, videč pred seboj sovražnika, katerega se ni nadejal in ga tudi ni pričakoval. Storil je prvo napako, da je neposredno pred bitko zapustil svojo glavno ladjo in se podal na oklopnico „Affondatore“, kajti s tem je spravljal zmešnjavo v poveljevanju. Začne se boj. Nasprotne ladje se pomešajo in začnejo streljati druga na drugo. Gost dim pokriva morskno plan. Kar naenkrat se zaleti naša oklopnica „Ferdinand Maks“ v največjo sovražno ladjo „Kralja laškega“. Grozen tresk in sovražna ladja se je v nekaj minutah z moštvom vred potopila. Dve drugi sovražni ladji je pa naš topovski ogenj tako uspešno obdeloval, da sta morali odpluti. Ko pa nekoliko pozneje zleti goreča sovražna ladja „Palestre“ v zrak, je bila naša zmaga gotova in sovražnik jo je naglo odkuril proti Jakinu.

Po vsej Avstriji je zavladalo nepopisno veselje. Zgodovina naše mornarice, v kateri služijo večinoma Hrvati in Slovenci, je pa zapisana zaradi teh dejanj v svetovni zgodovini z zlatimi črkami.

Danes, ko obhajamo 50letnico viške bitke, gledamo s ponosom nazaj na mornarico Tegethoffovega časa, a z istim ponosom se oziramo tudi na našo sedajno mornarico pod poveljstvom velikega admirala

Hausa. Star, drzni, napadačni, po zmagah kopraeči duh Tegethoffov živí z nezmanjšano silo še tudi v sedajni mornarici ter se je v poteku sedajne vojske ponovno pokazal na najsijajnejši način. Naj bi bila tudi naši sedajni mornarici junaška sreča mila, da uničevalno premaga sovražnika, kakor Tegethoff pri Visu ter ga kaznuje za vsa njegova zlodejstva.

Nove cene za žito in stročnice.

Izšla je nova ministrska naredba, ki določa cene za nekatera žita in za stročnice novega, to je pridelka letošnjega leta. V lanskem letu so se delile nagrade tistim kmetom, ki so svoje žito in stročnice oddajali pred določenim rokom. To se je letos opustilo in se ne bo delilo nobenih nagrad. Pač pa nova ministrska naredba deli žitne cene in cene za stročnice v dve stopnji. Kot končni rok za prvo stopnjo je določen 15. december 1916.

Cene za meterski stot so določene sledeče:

Za pšenico, ki se bo oddala do 15. decembra 1916, je določena cena 33 K, za pšenico pa, ki se bo oddala pozneje, to je po 15. decembru, pa samo 35 K.

Za rž, ki se bo oddala do 15. decembra 31 K, za pozneje oddano 29 K.

Za napolico (pšenica in rž mešana) 31 K, pozneje 29 K.

Za ječmen za pivovarne 36 K, za pozneje oddani 33 K.

Za ječmen za krmilo 32 K, za pozneje oddani 29 K.

Za oves 30 K, za pozneje oddani 28 K.

Nadajte so bile za proso in za stročnice določene sledeče prevzemne cene za meterski stot:

Za proso 28 K.

Za grah in lečo 55 K.

Za vsakovrstni fižol, izvemši fižol za krmilo, 40 K.

Za fižol in za lečo za krmilo 30 K.

Za grašico 26 K.

Cene za semensko žito in za semenske stročnice bodo pozneje določene.

LISTEK.

Trije palčki v gozdu.

(Iz Grimmovih pravljic.)

Živel je mož, ki mu je umrla žena; živel je žena, ki ji je umrl mož, in mož je imel hčerko in žena je imela tudi hčerko. Deklici sta bili prijateljici, sta se večkrat shajali in sta prišli k ženi v hišo. In žena je rekla tuji deklici: „Čuj, povej tvojemu očetu, da bi se jaz rada z njim poročila; vsak dan se bcs potem v mleku kopala in vino pila, moja hči pa se bo z vodo umivala in vodo pila.“ Dekle gre domov in tu pove očetu, kaj mu je žena rekla. Oče pa pravi: „A kaj čem storiti? Zvenitev ima svojo solnčno pa tudi senčno stran.“ Ker pa se le ni mogel odločiti, sezul je čevljev in dejal: „Vzeml ta čevljev, ki ima luknjo v podplat, nesi ga pod streho, obesi ga na velik žrbelj in naliž vanj vodo. Če bo čevljev držal vodo, tedaj se zopet oženim, če pa voda skozenj steče, se ne oženim.“ Hčerka stori, kakor ji je bilo naročeno; to da čudno, voda je napojila podplat, da je držal in kmalu je bil čevljev poln vode. In povedala je očetu, kaj se je zgodilo. Nato je šel oče sam pod streho; ni videl je, da je res, kar mu je dekle povedalo; zato je šel k vdovi jo snubiti in kmalu so praznovali ženitovanje.

Ko prvo jutro nato deklici vstaneta, stala je že pri hčerki očetovi posoda z mlekom za umivanje in

vino za žejo, pri ženini hčerki pa voda za umivanje in voda za žejo. Tretje jutro pa je dobila očetova hči vodo za umivanje in vodo za žejo, materina hči pa mleko za umivanje in vino za pijačo. In pri tem je ostalo vsako jutro. Žena je osvožila svojo pastorko in jo je od dne do dne vedno bolj trdo imela. Bila ji je posebno zavidna, ker je bila pastorka lepa in prikupljiva, njena hči pa grda in odurna.

Pozimi je bilo. Zmrzovalo je, da je vse škripalo in čez goro in dol je ležal debel sneg. Žena je tedaj naredila obleko iz papirja in je poklicala hčerko očetovo, rekoč: „Obleci to obleko in pojdi v gozd in mi naberi torbico jagod, ker jih zelo poželim!“

„Za božjo voljo“, pravi deklica, „pozimi vendar jagode ne rastejo; zemlja je zmrzla in visok sneg jo pokriva. In kako naj grem v tej papirnati obleki?! Zunaj je mraz, da človeku sapo zapira; burja bi jo prepihala in raztrgala bi se mi ob trnju.“

„Ali mi boš še ugovarjala?“ reče mačeha: „le glej, da se mi takoj izgubiš in da se mi ne prikažeš, dokler nisi nabrala polne torbice jagod!“ Dala ji je še kosček trdega kruha, rekoč: „To lahko čez dan prigrizneš“, misleč: zunaj bo zmrznila in od lakote umrla, gotovo ji ne pride nikdar več pred oči.

Deklica je ubogala, odela se je v papirnato obleko in šla s torbico v gozd. Na potu v gozd je ležal sneg vse navprek in nobenega zelenja ni opazila nikjer. Ko je prišla v gozd, zagledala je drobno hišico, iz katere so gledali tri mali palčki. Rekla jim je: „Dober dan!“ in skromno potrkala na vrata. Poklicali so jo v hišo in vstopila je ter se vsedla na klop ob peči, da se pregreje in povžije kosček kruha. A palčki so ji rekli: „Se nam daj malo kruha!“

„Rada“, je dejala in jim odrezala polovico kosa kruha.

Vprašali so jo, kaj misli v taki obleki tukaj v gozdu.

„Ah“, je odgovorila, „nabrati bi morala v torbico jagod in ne smem prej domov, dokler je polna ne nabere.“

Ko je pojedla svoj kosček kruha, dali so ji ti palčki metlo, rekoč: „Odmeti sneg izpred našimi duri!“

Dekle je šlo z metlo z hišice, palčki pa so dejali med seboj: „Kaj naj ji damo, ker je tako prikladna in dobra in nam je rada dala od svojega kruha?“ Tedaj pravi eden: „Jaz poskrbim, da bo vsak dan lepša“; drugi reče: „Jaz storim, da ji pri vsaki besedi, ki jo spregovori, pade cekin iz ust“ in tretji dostavi: „Jaz pa delam na to, da pride kralj in si jo vzame za ženo.“

Dekle je šlo z metlo iz hišice, palčki pa so depometalo je sneg od vrat hišice in kaj mislite, kaj je našla? Same rdeče zrele jagode, ki so se ji smejale izpod snega. Vzradoščena jih nabere polno torbico, zahvali se malim možem, da vsakemu roko v slovo, in teče domu, da prinese materi, kar je hotela imeti. Ko je vstopila v hišo in rekla „Dober večer!“, padel ji je prvi cekin iz ust. Nato je pripovedovala, kaj je doživela v gozdu in pri vsaki besedi ji je padel cekin iz ust, tako da so bila tla kmalu polna samih zlatih cekinov.

„Glej jo, prevzetnico“, vsklikne njena polsestra, „kako meče denar po tleh“; v srcu pa jo je zavidala in hotela tudi sama v gozd po jagode. Mati pa ji re-